PRAKTISCHE LEKTION

# Kryefjala, kallëzuesi dhe kundrinori

Lektionskategorie: Mësime të gjuhës shqipe

> Gjymtyrët kryesore dhe të dyta të fjalisë, pyetjet dalluese dhe përshtatja folje–kryefjalë.

## Kryefjala, kallëzuesi dhe kundrinori

Fjalia është njësia më e vogël e ligjërimit që shpreh një mendim të plotë. Ajo ndërtohet mbi dy **gjymtyrë kryesore** — **kryefjalën** dhe **kallëzuesin** — të cilat formojnë bërthamën predikative. Rreth kësaj bërthame grupohen **gjymtyrët e dyta**: kundrinori, rrethanori dhe përcaktori.

### Gjymtyrët dhe pyetjet dalluese

| Gjymtyra | Pyetja | Rasa tipike | Shembull |
|---|---|---|---|
| Kryefjala | Kush? Cili? Çfarë? | Emërore | **Arta** lexon një libër. |
| Kallëzuesi | Ç’bën? Ç’ndodh? Si është? | — | Arta **lexon** një libër. |
| Kundrinori i drejtë | Kë? Çfarë? | Kallëzore | Mësuesi shpjegon **mësimin**. |
| Kundrinori i zhdrejtë | Kujt? | Dhanore | I dhashë librin **Artës**. |
| Kundrinori me parafjalë | Me kë? Për kë? Nga kush? | Kallëzore / Rrjedhore | Fola **me drejtorin**. |
| Rrethanori | Ku? Kur? Si? Pse? Sa? | e ndryshme | Fëmijët luajnë **në park**. |
| Përcaktori | Cili? Çfarë lloji? I kujt? | përshtatet me emrin | Lexova një libër **interesant**. |

### Llojet e kallëzuesit

- **Kallëzues i thjeshtë foljor** — një folje e vetme: *Arta **lexon**.*
- **Kallëzues i përbërë foljor** — folje gjysmëndihmëse + lidhore: *Arta **fillon të lexojë**. Duhet **të shkoj**.*
- **Kallëzues emëror** — folja *jam* (ose *bëhem, duket, quhet*) + një pjesë emërore: *Arta **është mësuese**. Moti **duket i qetë**.*

### Kryefjala e shprehur, e nënkuptuar dhe fjalitë pa kryefjalë

- **E shprehur:** ***Studentët** përgatiten për provim.*
- **E nënkuptuar** — mbaresa e foljes e tregon vetën, prandaj përemri hiqet: ***Lexojmë** çdo mbrëmje.* Kryefjala është *ne*. Shqipja është gjuhë me *kryefjalë të lirë*: përemri vetor shprehet vetëm kur duam ta theksojmë: ***Unë** lexoj, ti shkruan.*
- **Fjali të pavetore** — nuk kanë kryefjalë fare: *Po bie shi. U bë vonë. Duhet punuar më shumë.*

### Përshtatja folje – kryefjalë

© 2026 English For Life LLC — Foreign Language Learning Association, Kumanovo, North Macedonia. All rights reserved.
All content, trademarks and materials on this website are the property of English For Life and may not be reproduced or distributed without prior written permission.

Kallëzuesi merr gjithmonë **vetën** dhe **numrin** e kryefjalës.

| Kryefjala | Kallëzuesi | Fjalia |
|---|---|---|
| unë | lexoj | *Unë lexoj një libër.* |
| djali | lexon | *Djali lexon një libër.* |
| ne | lexojmë | *Ne lexojmë çdo ditë.* |
| fëmijët | luajnë | *Fëmijët luajnë në park.* |
| secili nga nxënësit | përgjigjet | *Secili nga nxënësit përgjigjet me radhë.* |

## Rendi i gjymtyrëve

Rendi bazë i shqipes është **kryefjalë – kallëzues – kundrinor**: *Arta lexon librin.* Megjithatë shqipja e lejon lirisht ndryshimin e rendit për të theksuar një gjymtyrë. Kur kundrinori del përpara, ai **rimerret me trajtë të shkurtër**:

- *Librin **e** lexoi Arta.* — theksohet *libri*.
- *Artës **i** dhashë librin.* — theksohet *Arta*.

## Nga letërsia shqipe

Vargjet e para të poemës *Bagëti e Bujqësia* (1886) të Naim Frashërit janë një **thirrore** e gjatë, pra një gjymtyrë e veçuar që nuk është as kryefjalë as kundrinor:

*«O malet' e Shqipërisë e ju o lisat' e gjatë! / Fushat e gjëra me lule, q'u kam ndër mënt dit' e natë!»*

Kryefjala dhe kallëzuesi i vërtetë vijnë më poshtë: *«Do të këndonj bagëtinë...»*, ku **bagëtinë** është kundrinor i drejtë në kallëzore të shquar. Vër re gjithashtu apostrofin te *malet'* dhe *lisat'*: në drejtshkrimin e sotëm do të shkruanim **malet e Shqipërisë** dhe **lisat e gjatë**.

## Gabimet e zakonshme

| Gabim | Saktë | Pse |
|---|---|---|
| *Fëmijët luan në park.* | **Fëmijët luajnë në park.** | kallëzuesi përshtatet në numër |
| *Lexova libri.* | **Lexova librin.** | kundrinori i drejtë kërkon kallëzoren |
| *Arta, lexon një libër.* | **Arta lexon një libër.** | nuk vihet presje midis kryefjalës dhe kallëzuesit |
| *Librin lexoi Arta.* | **Librin e lexoi Arta.** | kundrinori i parvendosur rimerret me trajtë të shkurtër |
| *Unë lexoj, unë shkruaj, unë mësoj.* | **Lexoj, shkruaj dhe mësoj.** | përemri përsëritet vetëm për theksim |

## Provo vetë

Gjej kryefjalën, kallëzuesin dhe kundrinorin në secilën fjali:

1. Doktori vizitoi pacientin. *(Doktori — vizitoi — pacientin)*
2. Vajza këndon bukur. *(Vajza — këndon — pa kundrinor; «bukur» është rrethanor mënyre)*

ENGLISH FOR LIFE

**© 2026 English For Life LLC** — Foreign Language Learning Association, Kumanovo, North Macedonia. All rights reserved.
All content, trademarks and materials on this website are the property of English For Life and may not be reproduced or distributed without prior written permission.

3. Nxënësit i dorëzuan mësueses detyrat. *(Nxënësit — dorëzuan — detyrat / mësueses)*
4. Po bie shi. *(fjali e pavetore, pa kryefjalë)*

## Burime dhe referenca


- Naim Frashëri, *Bagëti e Bujqësia*, Bukuresht, 1886.
- *Gramatika e gjuhës shqipe I – Morfologjia*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2002.
- *Gramatika e gjuhës shqipe II – Sintaksa*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2002.
- *Drejtshkrimi i gjuhës shqipe*, Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Tiranë, 1973.
- *Fjalori i gjuhës shqipe*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2006.


ENGLISH FOR LIFE

**© 2026 English For Life LLC** — Foreign Language Learning Association, Kumanovo, North Macedonia. All rights reserved.
All content, trademarks and materials on this website are the property of English For Life and may not be reproduced or distributed without prior written permission.